

RAPORT Z BADANIA PT. „USŁUGI REHABILITACJI SPOŁECZNEJ DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ”

Publikacja powstała w ramach dotacji przyznanej przez Fundację im. Stefana Batorego oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO).

Badanie pt. „Usługi rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością” jest częścią projektu realizowanego przez Koalicję na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością”, którego celem końcowym jest opracowanie katalogu koszyka usług rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością i przedstawienie go po konsultacjach społecznych przedstawicielom organów ustawodawczych.

Projektodawcy przyjęli, że przy opracowywaniu katalogu usług ważny jest głos przedstawicieli organizacji pozarządowych, które działają na rzecz osób z niepełnosprawnością. Zaplanowano spotkania z ekspertami w zakresie różnych typów niepełnosprawności współpracujących z NGO, którzy przedstawili autorskie opracowania przykładowych propozycji katalogu usług z zakresu rehabilitacji społecznej. Kolejnym etapem było przygotowanie narzędzia do badania ilościowego skierowanego bezpośrednio do organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością. Link do ankiety elektronicznej został wysłany na adresy e-mail, celowo wybranej grupy respondentów (bezpośrednio do 320 organizacji oraz pośrednio poprzez informację o badaniu na www.ngo.pl). Okres realizacji badania październik 2011 r.

Założenia metodologiczne

Podstawą do opracowania formularza ankiety, były wyniki prac w grupie ekspertów, którzy wyodrębnili cztery obszary aktywności społecznej w których osoby z daną niepełnosprawnością powinny być wsparte określonym rodzajem usługi z zakresu rehabilitacji społecznej.

Obszary zostały zdefiniowane jako;

1. Wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej – w tym wszystkie zagadnienia związane m. in. z samoobsługą, czynnościami codziennymi, komunikacją, mobilnością, wsparciem psychologicznym, działaniami usprawniającymi i kompensacyjnymi dostosowanymi do rodzaju niepełnosprawności + oraz działania na rzecz otoczenia, szczególnie rodzin: grupy wsparcia, zajęcia psychoedukacyjne, edukacyjne i rewitalizacyjne, szkolenia do prowadzenia rehabilitacji w domu, usługi odciążające rodziny na terenie domu lub w domach krótkookresowego pobytu, poradnictwo prawno-organizacyjne i merytoryczne dot. niepełnosprawności (nawiązanie do pkt 1 i 2 zaproponowanego projektu, bo zmieści się zarówno nauka samoobsługi jak i wsparcie psychologiczne).

2. Wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych – w tym wsparcie psychologiczne, ciągłe działania usprawniające i kompensacyjne, jeśli to konieczne z uwagi na charakter niepełnosprawności, usługi szkoleniowe, asystenckie, transportowe – w sensie organizacji dowozu, wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, wszystkie te działania prowadzone w domach, placówkach edukacyjnych, placówkach pomocy społecznej, w miejscu zatrudnienia oraz w innych miejscach i formach. (część projektowanego pkt. 3).

3. Tworzenie warunków do samodzielnego wypełniania ról społecznych – działania organizacyjne i techniczne, o których mówi ustawa – tworzenie ośrodków zapewniających opiekę, rehabilitację społeczną, zawodową oraz integrację społeczną. (Wydaje się uzasadnione objęcie pojęciem rehabilitacji społecznej również działania z zakresu pomocy społecznej, ponieważ sama praca z osobą niepełnosprawną nie pomoże w zwiększaniu samodzielności, jeśli nie będzie miejsc, gdzie będzie mogła swoje umiejętności realizować. Przenikanie się pomocy społecznej i innych dziedzin jest nawet usankcjonowane ustawowo – specjalistyczne usługi opiekuńcze są powołane w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego, realizowane w systemie pomocy społecznej, a merytorycznie odpowiadają w pełni rehabilitacji społecznej.)

4. Likwidacja barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji¹.

Propozycje ekspertów oraz autorskie opracowanie katalogu usług dla osób z danym typem niepełnosprawności w poszczególnych obszarach były bardzo szczegółowe. Aby uniknąć efektu sugestii w badaniu ankietowym skierowanym do przedstawicieli organizacji działających na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych, zastosowano formułę pytań otwartych z zamkniętą kafeterią odpowiedzi uszczegóławiających swobodne wypowiedzi opisujące rodzaj usługi w danym obszarze.

Ankieta składa się z pięciu modułów, czterech z zakresu propozycji usług rehabilitacji społecznej w obszarach aktywności społecznej i ostatniego opisującego daną organizację.

Respondenci w każdym z czterech modułów mogli zaproponować pięć rodzajów usług, które opisywali w pytaniu otwartym, następnie były cztery dodatkowe pytania

¹ Na podstawie korespondencji z dnia 2.11.2011 i załączonego dokumentu pt. Badanie nr 1 i 2_opis

zamknięte do każdej z propozycji usługi w danym obszarze. Kafeteria odpowiedzi uszczegóławiających do pytania otwartego, została opracowana na podstawie autorskich ekspertyz przygotowanych na wcześniejszym etapie projektu oraz analizy literatury przedmiotu i wiedzy zastanej w zakresie tematu usług społecznych dla osób z niepełnosprawnością.

Założono, że przedstawiciele danych organizacji, mają różnorodne doświadczenia ze względu na miejsce i zakres prowadzonych działań w określonej grupie osób z niepełnosprawnością, co będzie różnicować propozycje usług świadczonych dla danego środowiska. Projektodawcom zależało na zainicjowaniu poprzez badanie ankietowe, refleksji nad samym pojęciem jak i zakresem usługi rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością w środowisku praktyków. W swojej codziennej działalności przełamują oni bariery integracji i uczestnictwa w życiu społecznym osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Zaproszenie do wypełnienia ankiety zostało wysłane do celowo wybranej grupy respondentów m.in. poprzez partnerskie organizacje współpracujące z Koalicją na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością. Spośród zaproszonych „imiennie” 320 organizacji w badaniu wzięło udział 75 z czego wszystkie moduły wypełniło 11 organizacji. Przedstawiciele 64 organizacji nie wypełnili modułu 5 dotyczącego danych opisujących organizację.

Opracowanie wyników badania

W pierwszym module pt. „Wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej”, 75 respondentów zaproponowało usługi z zakresu rehabilitacji społecznej. Poniżej w tabeli przedstawione są najczęściej powtarzające się propozycje przedstawicieli organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Lp.
1 "Edukacja i Stymulacja - wieloprofilowe usprawnianie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych"
2 1. Organizacja warsztatów i zajęć, w tym zajęć terapeutycznych, zajęć sportowo-rekreacyjnych, zajęć edukacyjnych itp. 2. Wsparcie psychologiczne dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin/opiekunów, w tym tworzenie grup wsparcia. 3. Organizacja imprez i wyjazdów integracyjnych, kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, turystycznych. 4. Poradnictwo prawno-organizacyjne. 5. Nauka podstawowych czynności w zakresie samoobsługi.
3 1. terapia indywidualna: logopedyczna, pedagogiczna, psychologiczna, terapeuta SI, terapeuta 2. terapia grupowa: logopedyczna, pedagogiczna, psychologiczna, terapia przez sztukę 3. grupy wsparcia: dla młodzieży, dla rodziców, 4. wsparcie komunikacji (np. tłumacz języka migowego, usługa asystenta os. niepełnosprawnej lub rodziny) 5. zajęcia wspierające edukację np. z j. polskiego, j.obcego, j.migowego, matematyki itp.
4 Doradztwo zawodowe / edukacyjne, porady prawne, psychologiczne
5 Grupy wsparcia grupy wsparcia otoczenia ON Indywidualne konsultacje psychologiczne pomoc osobie niepełnosprawnej w codziennym życiu szkolenie opiekunów ON w zakresie rehabilitacji szkolenie i

oddanie ON psa asystenta usługa szkoleniowa: kurs prawa jazdy Szkolenia z zakresu praw ON Szkolenia z zakresu ulg podatkowych przysługujących on Usługa szkoleniowa; miejsca, w których mogą załatwić SWOJE sprawy (informacje gdzie i co może załatwić osoba z niepełnosprawnością ruchową) Rehabilitacja ruchowa Zajęcia dla osób, które w wyniku urazu nabyły znaczny stopień niepełnosprawności ruchowej; jak odnaleźć się i przystosować do nowej sytuacji Opracowanie programów autorskich zwiększających zaradność osobistą, sekwencji postępowania z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb ON i ich rodzin Usługa doradcza - porady z zakresu sprzętu rehabilitacyjnego (w tym zwiększającego samodzielność, np. dot. oprzyrządowania komputerowego stanowiska pracy) Usługa szkoleniowa nauka korzystania z pomocy urzędów; gdzie szukać pomocy i jakiej Szkolenie w zakresie obsługi pacjenta z niepełnosprawnością ruchową

6	I. Wczesna interwencja, która powinna objąć rodzinę niepełnosprawnego noworodka bezpośrednio po urodzeniu. Stworzenie Punktów Wsparcia w każdym powiecie poprzez które otoczenie ON będzie miało szansę na pomoc we wszystkich zakresach życia swojego dziecka. Punkty powinny prowadzić organizacje pozarządowe, które zajmują się daną niepełnosprawnością na wskazanym terenie, ponieważ mają większe doświadczenie, wiedzę, umiejętności i kompetencje niż OPS, PCPR itp. Punkty powinny być finansowane przez PFRON a ich funkcjonowanie poddane rzetelnej analizie i ocenie. Wielokrotnie spotykamy się z niewiedzą opiekunów ON, którzy funkcjonują po omacku i niejednokrotnie trwonią czas na niepotrzebną i kompletnie bezsensowną podróż po urzędach, która i tak kończy się niepowodzeniem. Naszym zdaniem należy otoczyć taką opieką, każdą osobę niepełnosprawną i jej otoczenie aby w sposób najprostszy i najpełniejszy otrzymała należne jej wsparcie.
7	Internetowy Serwis Informacyjno- Poradniczy
8	Internetowy Serwis Informacyjno- Poradniczy
9	Nauka podstawowych czynności w zakresie samoobsługi
10	Nauka życia z niepełnosprawnością dla wszystkich członków rodziny
11	Poradnictwo indywidualne (koordynowane i dostosowywane do bieżących potrzeb)
12	Usługa asystenta ON wsparcie psychologiczne grupy wsparcia dla ON grupy wsparcia dla rodzin rehabilitacja zdrowotna - hipoterapia kinezyterapia
13	Usługa doradcza - porady z zakresu sprzętu rehabilitacyjnego (w tym zwiększającego samodzielność, np. dot. oprzyrządowania komputerowego stanowiska pracy)
14	Usługi odciążające rodziny na terenie domu.
15	Zajęcia edukacyjne, grupy wsparcia, usługi odciążające rodziny na terenie domu i krótkookresowego pobytu, poradnictwo merytoryczne dot. niepełnosprawności.
16	czynności związane z samoobsługą, codzienne czynności- spożywanie posiłków, czynności samoobsługowe w toalecie, komunikacja, rehabilitacja, poradnictwo psychologiczno - edukacyjne.
17	poradnictwo prawno-organizacyjne i merytoryczne edukacja otoczenia osoby niepełnosprawnej - opiekunów, nauczycieli grupy wsparcia wolontariat w domu
18	poradnictwo psychoterapeutyczne po otrzymaniu informacji o niepełnosprawności/chorobie
19	powiatowy punkt interwencji kryzysowej dla osób, które stały się osobami niepełnosprawnymi oraz dla osób z ich otoczenia
20	samoobsług, czynności codzienne, komunikacja, wsparcie psychologiczne, działania usprawniające dostosowane do rodzaju niepełnosprawności oraz działania na rzecz otoczenia, szczególnie rodzin: grupy wsparcia, zajęcia psychoedukacyjne
21	terapia indywidualna: logopedyczna, pedagogiczna, psychologiczna
22	usługa asystenta osobistego
23	wsparcie psychoterapeutyczne, rehabilitacyjne i informacyjne po diagnozie choroby/niepełnosprawności
24	wszystkie zagadnienia związane m. in. z samoobsługą, czynnościami codziennymi, komunikacją, mobilnością, wsparciem psychologicznym, działaniami usprawniającymi i kompensacyjnymi dostosowanymi do rodzaju niepełnosprawności oraz działania na rzecz otoczenia poradnictwo prawno-organizacyjne i merytoryczne dot. niepełnosprawności

Ciekawą, powtarzającą się propozycją, jest stworzenie powiatowych centrów interwencji kryzysowej dla osób z niepełnosprawnością i ich rodzin. Respondenci wskazują na potrzebę powołania takich instytucji, które szeroko współpracowałyby z organizacjami działającymi na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością na danym terenie. Same

organizacje bez instytucjonalnego wsparcia ze strony administracji publicznej, mają ograniczone możliwości efektywnego działania, nawet ze względu na niestabilną własną sytuację finansową, która jest uzależniona od „terminarza grantowego” i wpływu środków od darczyńców. Wyniki badania nie pozwalają na sformułowanie jednoznacznych wniosków, ale około 50 % respondentów, wskazało na konieczność powołania instytucji samorządowych odpowiedzialnych za koordynowanie szerokich działań pomocowych dla środowiska osób z niepełnosprawnością na określonym administracyjnie terenie, co może być związane z ich ograniczonymi finansowo możliwościami działania. Niestety brak danych metryczkowych nie daje możliwości, określenia w jakim stopniu miejsce działalności organizacji koreluje ze wskazaniem współpracy z administracją samorządową w zakresie usługi rehabilitacji społecznej.

Wskazując podmiot odpowiedzialny w zakresie realizacji/ świadczenia opisanej usługi w pierwszym obszarze, respondenci mogli wskazać kilka możliwości. Rozkład odpowiedzi przedstawia się następująco;

	%
1. Pedagog	53,58 %
2. Psycholog	67,86 %
3. Prawnik	28,58 %
4. Rehabilitant	57,15 %
5. Terapeuta/ instruktor z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością z danym typem niepełnosprawności	60,72 %
6. Asystent rodziny	21,43 %
7. Asystent osoby z niepełnosprawnością z przygotowaniem do pracy z osobą z danym typem niepełnosprawności	35,72 %
8. Pracownik socjalny z OPS	17,86 %
9. Pracownik socjalny z PCPR	14,29 %
10. Lekarz pierwszego kontaktu	10,72 %
Inna (proszę wpisać jaka)	32,15 %

Adresatami usługi są przede wszystkim osoby dorosłe i dzieci z niepełnosprawnością oraz najbliższe ich środowisko rodzinne. Kolejnym podmiotem wskazanym przez respondentów jest asystent osoby z niepełnosprawnością, który powinny być objęty szkoleniami i wsparciem w codziennej pracy z daną osobą. Grupą która, powinna być włączona w proces pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością, są również w opinii respondentów pracownicy socjalni od których zależy jakość i zakres świadczonych usług na poziomie lokalnym dla tej grupy społecznej.

	%
1. dorosła osoba z niepełnosprawnością	74,08 %
2. dziecko z niepełnosprawnością	88,89 %
3. opiekun/owie dziecka z niepełnosprawnością	77,78 %
4. opiekun/owie dorosłej osoby z niepełnosprawnością	59,26 %
5. nauczyciele/ wychowawcy	25,93 %
6. urzędnicy	11,12 %
7. personel medyczny w szpitalu	3,71 %
8. lekarze pierwszego kontaktu	3,71 %
9. policjanci	7,41 %
10. pracownicy socjalni	14,82 %
11. asystent osoby z niepełnosprawnością	29,63 %
Inny (proszę wpisać jaki)	11,12 %

Rozkład wskazań w zakresie form realizacji danej usługi przedstawia się następująco (wielokrotne odpowiedzi);

	%
1. Praca indywidualna z osobą z niepełnosprawnością w domu	50,0 %
2. Praca indywidualna w placówce specjalistycznej w okolicach miejsca zamieszkania osoby z niepełnosprawnością	46,43 %
3. Zajęcia grupowe w placówce specjalistycznej w okolicach miejsca zamieszkania osoby z niepełnosprawnością	39,29 %
4. Grupy wsparcia koordynowane przez specjalistę dla osób z danym typem niepełnosprawności	28,58 %
5. Grupy wsparcia koordynowane przez specjalistę dla rodzin i opiekunów osób z danym typem niepełnosprawności	35,72 %
6. Turnusy rehabilitacyjne	39,29 %
7. Zajęcia edukacyjne/ podnoszące umiejętności zawodowe osoby z niepełnosprawnością	35,72 %
8. Praca na rzecz osoby z niepełnosprawnością w domu (zabiegi opiekuńczo-pielęgnacyjne)	21,43 %
9. Specjalistyczne poradnictwo świadczone przez NGO	46,43 %
10. Specjalistyczne poradnictwo świadczone przez instytucje samorządowe (np. PCPR)	10,72 %

28 % respondentów wskazało odpowiedź „inne” - odpowiedzi respondentów w większości mieściły się w innych kategoriach wymienionych w punkcie pt. „Formy realizacji usługi”. Były, to następujące wskazania opisujące działania podjęte przez daną organizację;

Lp.	Inna (proszę wpisać jaka)
1	
2	"rodzice terapeutami własnego dziecka" - opracowujemy indywidualne programy z zakresu rehabilitacji ruchowej i intelektualnej do stosowania przez rodzinę w warunkach domowych
3	Grupy wsparcia działające przy NGO zajmującym się danym typem niepełnosprawności. Organizacje pozarządowe zajmujące się na co dzień pracą z osobami niepełnosprawnymi mają największe kompetencje i są najbardziej zainteresowane wsparciem swoich podopiecznych.
4	Imprezy oraz wyjazdy o charakterze integracyjno-rekreacyjnym i sportowym pobudzające aktywność społeczną
5	Praca indywidualna z ON poza domem, np w szkole, na uczelni, w urzędach , etc - Asystent ON Konsultacje indywidualne z psychologiem - dla ON i dla rodzin - prowadzone w organizacji (co to jest placówka specjalistyczna? czy prowadzone przez NGO placówki kwalifikuje się jako specjalistyczne?)
6	Usługa indywidualna np. pomoc w dotarciu do pracy usługa świadczona indywidualnie w miejscu pracy Usługa w formie zajęć grupowych
7	praca indywidualna i grupowa z pacjentem i jego rodziną/ opiekunami, realizowana w Poradni - świadczenia stacjonarne
8	udzielanie indywidualnych porad za pośrednictwem strony internetowej, artykuły- porady rehabilitacyjne zamieszczanie na stronie internetowej

Respondenci badania najczęściej wskazywali na jeden rodzaj usługi w danym obszarze; w 1 module (odpowiadającym 1 obszarowi aktywności społecznej) drugą, trzecią i kolejną usługę opisało niecałe 10% badanych.

Propozycje kolejnych usług w pierwszym obszarze aktywności społecznej, przedstawiają się następująco;

- określenie 2 usługi w pierwszym obszarze – 13 organizacji ok. 10% badanych;
- określenie 3 usługi w pierwszym obszarze – 8 organizacji ok. 6% badanych;
- określenie 4 usługi w pierwszym obszarze – 5 organizacji ok. 4% badanych;
- określenie 5 usługi w pierwszym obszarze – 3 organizacje ok. 2% badanych.

Propozycje usług w zakresie rehabilitacji społecznej przedstawiam poniżej zbiorczo, charakterystyczne, że kolejne usługi wymienione przez respondentów, były zdecydowanie „zewnątrzne” w stosunku do usług opisanych w pierwszym punkcie.

Lp.	Druga w kolejności propozycja usługi
1	Aktywizacja dostosowana do poziomu odbiorcy - osoby niepełnosprawnej
2	"Daj szansę niepełnosprawnym"
3	1. Warsztaty/szkolenia dla: młodzieży, rodziców, nauczycieli, specjalistów i innych grup wg potrzeb 2. Poradnictwo 3. Usługi asystenckie 4. Kursy języka migowego 5. Zatrudnienie wspomagane -
4	Indywidualna praca na rzecz danej osoby niepełnosprawnej ze szczególnym uwzględnieniem jej możliwości psychofizycznych .Należy mieć na względzie działania podnoszenia umiejętności w samoobsłudze, radzenia sobie z czynnościami dnia codziennego prowadzenia domu, finansami ect.
5	Trening umiejętności komunikacji społecznej, w którego skład wchodzi: zasady savoir vivru, prowadzenie rozmowy, zachowania werbalne i niewerbalne
6	Treningi umiejętności społecznych
7	Usługa asystenta ON
8	Usługa doradcza Usługi opiekuńcze Usługi asystenckie Trener pracy Dowóz do szkół podstawowych i gimnazjalnych (usługa bezpłatna) Dowóz do szkół ponadgimnazjalnych i wyższych Dowóz do miejsca pracy Specjalistyczne pośrednictwo pracy dla ON Edukacja obywatelska- prawa człowiek, prawa

kobiet, prawa konsumenckie prawa i obowiązki ON itp Usługa szkoleniowa – warsztaty psychoedukacyjne Szkolenie zawodowe (indywidualny dobór) Grupa samopomocowa dla osób wchodzących na rynek pracy

9	Warsztaty z umiejętności poszukiwania pracy - kluby pracy
10	Podstawowe czynności samoobsługowe oraz zaradności życiowej
11	Pomoc osobie niepełnosprawnej w codziennym życiu
12	Terapia grupowa
13	Zajęcia rozwijające umiejętności społeczne u dzieci i młodzieży ze złożoną niepełnosprawnością
Lp.	<i>Trzecia w kolejności propozycja usługi</i>
1	Szeroko pojęta rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością .
2	"Daj Szansę. Poradnia wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej"
3	Giędy pracy
4	Grupy wsparcia
5	Program szkoleniowy - samodzielne życie
6	Trening zachowań rynkowych i ekonomicznych, który obejmuje: rozpoznawanie nominalów pieniężnych, planowanie wydatków na miesiąc, sposób oszczędnego gospodarowania, zachowań przy zakupach
7	Integracja ze zdrowymi rówieśnikami
8	Zajęci wspierające edukację
Lp.	<i>Czwarta w kolejności propozycja usługi</i>
1	TRENING ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW W TRUDNYCH SYTUACJACH MIĘDZYŁUDZKICH: radzenia sobie w sytuacjach konfliktu, radzenia sobie z własną i cudzą agresją, praktyczna nauka kompromisu
2	"Poradnia FAS na rzecz wspierania rozwoju dzieci i młodzieży z alkoholowym zespołem płodowym"
3	1.zakłady pracy chronionej. 2.turnusy rehabilitacyjne 3.budownictwo osiedli mieszkaniowych ,gdzie osoby niepełnosprawne miałyby możliwości wprowadzanie nabytych umiejętności w życie, 4.pomoc psychologów.
4	Kurs j. migowego
5	Wykłady - prelekcje (Jak w podobnej sytuacji radzą sobie inni - nie jesteśmy sami)
Lp.	<i>Piąta w kolejności propozycja usługi</i>
1	Grupy wsparcia
2	Nauka zawodów odpowiednich do danej dysfunkcji
3	TRENING W ZAKRESIE EDUKACJI SEKSUALNEJ: informacje związane z życiem intymnym, wiedza z zakresu fizjologii własnego ciała, umiejętność obrony przed molestowaniem własnego ciała

W kojonych propozycjach usługi, respondenci wskazywali jako formę jej realizacji, te kategorie, które były by realizowane poza domem osoby z niepełnosprawnością z wykorzystaniem różnych grup wsparcia i zajęć edukacyjnych w środowisku. Kolejne typy usług proponowali zazwyczaj respondenci - przedstawiciele organizacji, które wypełniły wszystkie moduły. Są to w większości duże organizacje, które ze względu na status i możliwości działania są zorientowane na wspieranie szeroko pojętej integracji społecznej osób z niepełnosprawnością.

W drugim module pt. "Wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych" tylko 10-ciu respondentów dało propozycję usługi w tym obszarze. Niski wskaźnik odpowiedzi jest prawdopodobnie związany z tym, że dla respondentów obszar pierwszy i drugi są bardzo podobne do siebie. W swoich działaniach większość organizacji stara się jak najefektywniej pomagać osobom z niepełnosprawnością i nie różnicują

podejmowanych przez siebie w tym zakresie form aktywności. W małych miejscowościach (w których w większości mieszkają osoby z niepełnosprawnością) dostęp do aktywnej rehabilitacji, specjalistów w zakresie różnych form terapii danych jednostek chorobowych, - są dużo bardziej ograniczone niż w dużych aglomeracjach miejskich. Organizacje działające w małych i średnich ośrodkach pracując z osobami z niepełnosprawnością i ich rodzinami w większości realizują swoje działania w najbliższym ich środowisku (najczęściej w domu).

Propozycje usług w zakresie drugiego obszaru:

Lp.	
1	Szkolenia
2	Trener pracy / pośrednik pracy
3	Usługa szkoleniowa; miejsca, w których mogą załatwić SWOJE sprawy (informacje gdzie i co i w jaki sposób może załatwić swoje problemy osoba z niepełnosprawnością ruchową). Dotyczy osób niezaradnych życiowo.
4	Wsparcie jak radzić sobie w domu z : nadzór stanu zdrowia, obsługa codzienna w domu, poszukiwanie informacji, zajęcie wolnego czasu
5	Wsparcie w uzyskaniu zatrudnienia lub przekwalifikowaniu się
6	Wsparcie w zakresie uzyskania miejsca pobytu w ŚDS, WTZ
7	Doradztwo zawodowe osoby niepełnosprawnej
8	Usługa asystenta ON
9	Wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, działania usprawniające, szkolenia, poradnictwo, itp

Usługi te skierowane są przede wszystkim do osoby dorosłej z niepełnosprawnością, kolejnymi grupami, które powinny być wsparte w ramach wymienionych typów działań, to;

	%
1. dorosła osoba z niepełnosprawnością	73,34 %
2. dziecko z niepełnosprawnością	73,34 %
3. opiekun/owie dziecka z niepełnosprawnością	26,67 %
4. opiekun/owie dorosłej osoby z niepełnosprawnością	20,0 %
5. nauczyciele/ wychowawcy	13,34 %
6. urzędnicy	13,34 %
7. personel medyczny w szpitalu	6,67 %
8. lekarze pierwszego kontaktu	6,67 %
9. policjanci	6,67 %
10. pracownicy socjalni	6,67 %
11. asystent osoby z niepełnosprawnością	13,34 %

W określeniu świadczeniodawcy przy usługach, które zakładają różne formy poradnictwa w tym doradztwa zawodowego, usłudze asystenckiej, respondenci jako trzecie i czwarte wskazanie dali dla pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Instytucje te w ramach swoich statutowych i obowiązkowych zadań gminy i powiatu jako jednostek samorządowych obejmują swoimi działaniami osoby z

niepełnosprawnością i ich rodziny. Ważne by byli oni wyczuleni na diagnozowanie potrzeb tej grupy i podejmowanie odpowiednich działań w zakresie ukierunkowania rodziny w kontekście jej różnych potrzeb (w tym np. skontaktowanie z organizacjami działającymi na terenie powiatu).

Rozkład odpowiedzi przedstawia się następująco;

	%
1. Pedagog	40,0 %
2. Psycholog	70,0 %
3. Prawnik	20,0 %
4. Rehabilitant	50,0 %
5. Terapeuta z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością danego typu	40,0 %
6. Asystent rodziny	20,0 %
7. Asystent osoby z niepełnosprawnością z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością danego typu	50,0 %
8. Pracownik socjalny z OPS	30,0 %
9. Pracownik socjalny z PCPR	40,0 %
10. Lekarz pierwszego kontaktu	0,0 %

Najbardziej odpowiednią osobą wg respondentów, która powinna być świadczeniodawcą w wymienionych przez nich usługach jest psycholog. Jednak w poradnictwie zawodowym, wsparciu na lokalnym rynku pracy, czy nabywaniu umiejętności społecznych przez osoby z niepełnosprawnością, istotną rolę odgrywają również pedagodzy (w tym pedagodzy szkolni), doradcy zawodowi, pracownicy socjalni. Rehabilitanci i lekarze, nie ograniczający się do przedmiotowego kontaktu z pacjentem, mogą zachęcać do aktywności zawodowej i tym samym wspierać procesy rehabilitacji społecznej.

Najefektywniejszą formą realizacji usług opisanych w drugim obszarze wg respondentów są oni sami tj. specjalistyczne poradnictwo świadczone przez NGO, które jest zorientowane na szczególne potrzeby osób z danym typem niepełnosprawności. Ponad 70 % w grupie 10 organizacji wskazały na tę odpowiedź, jest to prawdopodobnie związane z tym, że same te organizacje prowadzą taką działalność.

Kolejne usługi w modelu drugim, były wskazane w następującej liczebności;

- określenie 2 usługi w pierwszym obszarze – 7 organizacji ok. 6% badanych;
- określenie 3 usługi w pierwszym obszarze – 3 organizacji ok. 2% badanych;
- określenie 4 usługi w pierwszym obszarze – 3 organizacji ok. 2% badanych;
- określenie 5 usługi w pierwszym obszarze – 3 organizacje ok. 2% badanych.

Lp.	<i>Druga w kolejności propozycja usługi</i>
1	TRENING PRZYGOTOWANIA DO PODJĘCIA PRACY: nauka szukania informacji o pracy, kompletowania dokumentów potrzebnych do zatrudnienia, pisanie życiorysu
2	Aktywizacja zawodowa - poprzez grupy wsparcia
3	Zajęcia dla osób, które w wyniku urazu nabyły znaczny stopień niepełnosprawności ruchowej; jak odnaleźć się i przystosować do nowej sytuacji
4	Doradztwo psychoterapeutyczne osoby niepełnosprawnej po diagnozie choroby/niepełnosprawności
5	Usługi asystenckie
6	Usługi szkoleniowe
Lp.	<i>Trzecia w kolejności propozycja usługi</i>
1	Poradnictwo / szkolenia / pośrednictwo pracy
2	Zatrudnienie wspomagane
Lp.	<i>Czwarta w kolejności propozycja usługi</i>
1	Warsztaty przygotowujące do zawodu
Lp.	<i>Piąta w kolejności propozycja usługi</i>
1	Zajęcia kompensacyjno-rozwijające

Kolejne usługi w drugim obszarze aktywności społecznej zdominowały wszelkie formy poradnictwa, którego celem jest wsparcie osoby z niepełnosprawnością na rynku pracy. Praca, jest najistotniejszym elementem procesów integracji społecznej, stanowi nie tylko źródło dochodów indywidualnych, ale przede wszystkim otwiera na różnego rodzaju relacje społeczne i interpersonalne, które tworzą tzw. sieci wsparcia.

W usługach z zakresu poradnictwa zawodowego wg respondentów, najefektywniej są one świadczone przez NGO, następnie przez wyspecjalizowane placówki. Nikt w badanej grupie nie wskazał Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jak Powiatowych Urzędów Pracy - jako instytucji, które mogłyby realizować ten typ usługi dla osób z niepełnosprawnością.

Moduł trzeci pt. „Tworzenie warunków do samodzielnego wypełniania ról społecznych” – został zinterpretowany przez respondentów jako obszar, który mieści się w zakresie dwóch pierwszych zaproponowanych przez ekspertów. W pytaniu otwartym ponad 50% wszystkich badanych napisało, że wymienili usługi w pierwszym module i nie „widzi konieczności” ich powtarzania.

Jedynie przedstawiciele 10-ciu organizacji, zaproponowali usługi w pierwszym punkcie trzeciego modułu.

Lp.	
1	Dostęp do rehabilitacji zgodnej z potrzebami osoby niepełnosprawnej
2	Dostęp do rehabilitacji zgodnej z potrzebami osoby niepełnosprawnej
3	Mobilna usługa doradcza.
4	Powołanie zespołu monitorującego i koordynującego potrzeby oraz koszty pomocy społecznej
5	Prowadzenie placówki kompleksowego wsparcia ON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej
6	Zajęcia uspołeczniające w ramach Świetlicy terapeutycznej organizowanej przez stowarzyszenie
7	bnm
8	Publikacje

9 Spółdzielnia socjalna

10 Większa dostępność do sprzętu rehabilitacyjnego umożliwiających mobilność, aktywność edukacyjną i aktywność zawodową osobie niepełnosprawnej, częstsza refundacja

Świadczeniodawcami w zakresie wymienionych usług ma być;

	%
1. Pedagog	33,34 %
2. Psycholog	50,0 %
3. Prawnik	41,67 %
4. Rehabilitant	41,67 %
5. Terapeuta z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością z danym typem niepełnosprawności	33,34 %
6. Asystent rodziny	16,67 %
7. Asystent osoby z niepełnosprawnością z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością danego typu	25,0 %
8. Pracownik socjalny z OPS	16,67 %
9. Pracownik socjalny z PCPR	16,67 %
10. Lekarz pierwszego kontaktu	8,34 %
11. NFZ	33,34 %
12. Specjalistyczne programy finansowane przez PFRON	50,0 %
13. Celowe i specjalistyczne usługi PCPR	41,67 %
Inna (proszę wpisać jaka)	25,0 %
Lp.	Inna (proszę wpisać jaka)
1	Doradca zawodowy, pracownik socjalny z NGO.
2	Ekonomista, polityk społeczny, osoby z wykształceniem w kierunku zarządzania
3	Organizacje Pozarządowe

Najefektywniejszą formą świadczenia usługi jest praca indywidualna z osobą z niepełnosprawnością w domu i w placówce specjalistycznej;

	%
1. Praca indywidualna z osobą z niepełnosprawnością w domu	40,0 %
2. Praca indywidualna w placówce specjalistycznej w okolicach miejsca zamieszkania osoby z niepełnosprawnością	40,0 %
3. Zajęcia grupowe w placówce specjalistycznej w okolicach miejsca zamieszkania osoby z niepełnosprawnością	20,0 %
4. Grupy wsparcia koordynowane przez specjalistę dla osoby z niepełnosprawnością	10,0 %
5. Grupy wsparcia koordynowane przez specjalistę dla rodzin i opiekunów osoby z niepełnosprawnością	20,0 %
6. Turnusy rehabilitacyjne	30,0 %
7. Zajęcia edukacyjne/ podnoszące umiejętności zawodowe osoby z niepełnosprawnością	20,0 %
8. Praca na rzecz osoby z niepełnosprawnością w domu (zabiegi opiekuńczo-pielęgnacyjne)	10,0 %

9. Specjalistyczne poradnictwo świadczone przez NGO	10,0 %
10. Specjalistyczne poradnictwo świadczone przez instytucje samorządowe (np. PCPR)	10,0 %
Inna (proszę wpisać jaka)	40,0 %
Lp. Inna (proszę wpisać jaka)	
1 Zajęcia grupowe poza terenem stowarzyszenia, w miejscach publicznych.	
2 Praca w spółdzielni	
3 Publikacja dostępna dla różnych grup	
4 Refundacja przez NFZ, programy finansowane przez PFRON	

Duże organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnością dostrzegają konieczność wsparcia tej grupy w przestrzeni społecznej, wskazując na rolę instytucji publicznych w procesach rehabilitacji, reedukacji i edukacji zawodowej młodzieży i dorosłych z problemem niepełnosprawności i przede wszystkim integracji.

Zaproponowane usługi w tym module charakteryzuje poziom ogólności, który pozwala na wypracowanie uniwersalnego typu usługi dla szerokiej grupy osób z niepełnosprawnością.

Kolejne propozycje w trzecim module zostały przedstawione tylko przez 2 organizacje;

Lp. <i>Druga w kolejności propozycja usługi</i>
1 Dowóz do szkół podstawowych, gimnazjalnych, szkół ponadgimnazjalnych i wyższych (usługa bezpłatna).
2 Zakup dodatkowego sprzętu ułatwiającego codzienne funkcjonowanie: 1- komputer z specjalistycznym oprogramowaniem, 2- wyposażenie ułatwiające prowadzenie samochodu, 3- dodatkowe wyposażenie domu ze względu na niepełnosprawność

Powyżej wymienione usługi zakładają doradztwo ze strony NGO i placówek specjalistycznych w zakresie technicznych parametrów określonych sprzętów niezbędnych do nauki i funkcjonowania osób z niepełnosprawnością. Dofinansowanie do potrzebnych zakupów jak i usługi w zakresie dowozu do szkoły powinny wg respondentów pokryć instytucje samorządowe oraz PFRON.

Czwarty moduł pt. "Likwidacja barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji" – jest najbardziej czytelny ze względu na określony zakres usług rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością w tym obszarze.

Odpowiedzi w tym module w pierwszej części udzieliło 15 respondentów, w kolejnej 8, w trzeciej - 4. Czwarta i piąta możliwość propozycji usługi została pominięta przez respondentów.

Liczebność oraz zakres odpowiedzi pozwalają na przedstawienie zagregowanych odpowiedzi.

Propozycje usług rehabilitacji społecznej w czwartym obszarze;

<i>Lp. Pierwsza w kolejności propozycja usługi</i>	
1	Napisy dla niesłyszących
2	Opracowanie planu likwidacji barier zależnie od: rodzaju, stopnia niepełnosprawności oraz sytuacji materialnej konkretnej osoby (rodziny osoby niepełnosprawnej)
3	Otwarty dostęp do Internetu- miejsce, gdzie osoby z niepełnosprawnością miałyby swobodny dostęp do Internetu i sprzętu komputerowego
4	Transport dla osoby niepełnosprawnej z miejsca zamieszkania do placówki specjalistycznej, szkoły, pracy
5	Transport dla osoby niepełnosprawnej z miejsca zamieszkania do szkoły, placówki specjalistycznej, pracy
6	Poradnictwo w likwidacji barier
7	Tabliczki z napisami wypukłymi, oznaczenia brajlowskie
8	Większa dostępność do sprzętu rehabilitacyjnego (koncentratory tlenu, inhalatory) umożliwiających aktywność, mobilność i aktywność społeczną oraz zawodową osoby niepełnosprawnej
<i>Lp. Druga w kolejności propozycja usługi</i>	
1	Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania
2	Umożliwienie dostępu do publicznych środków komunikacji publicznej jakim jest metro, autobusy komunikacji miejskiej.
3	Mobilny asystent osoby niepełnosprawnej przeszkolony w zakresie danej niepełnosprawności
4	Urządzenie zamieniające głos na napisy
<i>Lp. Trzecia w kolejności propozycja usługi</i>	
1	Informacja o dostępności obiektów użyteczności publicznej w Internecie - baza przystosowanych obiektów.
2	Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej
3	Tłumacz języka migowego

Wyżej wymienione propozycje usług rehabilitacji społecznej są nastawione na poprawę funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością w przestrzeni społecznej z uwzględnieniem potrzeby komunikacji interpersonalnej.

Podmioty, które wg respondentów powinny zabezpieczyć zakres świadczeń w obszarze czwartym, to przede wszystkim instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe oraz fundusz celowy PFRON.

	%
1. Pedagog	20,0 %
2. Psycholog	10,0 %
3. Prawnik	0,0 %
4. Rehabilitant	10,0 %
5. Terapeuta z przygotowaniem do pracy z osobą z niepełnosprawnością z danym typem niepełnosprawności	10,0 %
6. Asystent rodziny	20,0 %
7. Asystent osoby niepełnosprawnej z przygotowaniem do pracy z osobą niepełnosprawną z danym typem niepełnosprawności	20,0 %
8. Pracownik socjalny z OPS	20,0 %
9. Pracownik socjalny z PCPR	10,0 %

10. Lekarz pierwszego kontaktu	20,0 %
11. NFZ	20,0 %
12. Programy celowe finansowane przez PFRON	50,0 %
13. Celowe i specjalistyczne usługi PCPR	40,0 %
Inna (proszę wpisać jaka)	60,0 %
Lp. Inna (proszę wpisać jaka)	
1 Organizacja pozarządowa/samorząd (e-Centra czyli Publiczne Punkty Dostępu do Internetu)	
2 Organizacje pozarządowe	
3 Urząd Miasta, Urząd Gminy, Urząd Powiatu	
4 osoba/instytucja wykonująca napisy	
5 specjaliści od brajla, technicy druku wypukłego	

Miejsce realizacji usługi, to przede wszystkim dom osoby niepełnosprawnej likwidacja barier architektonicznych oraz komunikacyjnych tak w wymiarze interpersonalnych relacji oraz fizycznego przemieszczania się w przestrzeni.

Adresatami usług w tym obszarze byłyby przede wszystkim osoby niepełnosprawne oraz przedstawiciele instytucji samorządowych, które świadczyłyby nieodpłatne porady w zakresie prawa budowlanego oraz zasad likwidacji barier w domu.

Informacja o respondentach

Ankiety w całości wypełniło 10 organizacji;

1 FUNDACJA POMOCY OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM "RATOWNIK GÓRNICZY"
2 Fundacja Pomocy Matematykom i Informatykom Niesprawnym Ruchowo.
3 Fundacja Pomocy Młodzieży i Dzieciom Niepełnosprawnym "Hej, Koniku"
4 Integrujące Stowarzyszenie Jeden Świat. im Z. Religii w Białymstoku
5 MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę
6 Polska Fundacja Pomocy Dzieciom Niedosłyszącym - ECHO -
7 Stowarzyszenie Koło Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym
8 Stowarzyszenie "Środowisko dla Osób Niepełnosprawnych EKO SALUS"
9 Stowarzyszenie Rodzin Chorych Na Zespół Marfana Oraz inne Zespoły Uwarunkowane Genetycznie "Pomóżmy Naszym Dzieciom"
10 Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym "RAZEM"

Sześć organizacji zaznaczyło, że ich działalność nie ogranicza się do miejsca zarejestrowania a jest na skalę całego kraju. Zakres prowadzonej działalności przez respondentów jest szeroki i obejmuje również obszary, które nie są bezpośrednio związane z osobami z niepełnosprawnością.

	n	%
Poradnictwo dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów	8	72,73 %
Rehabilitacja zdrowotna	4	36,37 %
Rehabilitacja społeczna	9	81,82 %
Szkolenia dla osób z niepełnosprawnych i ich opiekunów	8	72,73 %

Szkolenia dla asystentów osób z niepełnosprawnością	4	36,37 %
Szkolenia dla urzędników	2	18,19 %
Kampanie informacyjne	6	54,55 %
Zbieranie funduszy na leczenie podopiecznych naszej organizacji	5	45,46 %
Organizowanie warsztatów i imprez integracyjnych w środowisku, w którym działa nasza organizacja	11	100,0 %
Inne (proszę wpisać jaka)	4	36,37 %
Lp.	Inne (proszę wpisać jaka)	
1	Doradztwo, szkolenia zawodowe i szkolenia IT - wyłącznie dla ON. Szkolenia dla pracodawców ON. Poradnictwo dla pracodawców.	
2	Warsztaty Terapii Zajęciowej	
3	Pośrednictwo pracy	
4	Prowadzenie zajęć kompensacyjnych i rozwijających, terapia indywidualna i grupowa z wielu zakresów, warsztaty dla nauczycieli	

Działalność organizacji opiera się na stałych pracownikach ale istotnym wsparciem są wolontariusze i współpracownicy zatrudniani do projektów. Zadania poszczególnych organizacji są realizowane najczęściej w siedzibie organizacji a praca w domu na rzecz osoby z niepełnosprawnością jest wykonywana dzięki współpracy wolontariuszy i ukierunkowaniu osoby niepełnosprawnej na pozyskanie pomocy od instytucji samorządowych lub skontaktowania z terenowymi oddziałami organizacji pozarządowych.

Pomoc osobom z niepełnosprawnością, skala i efektywność działań jest uzależniona od miejsca zamieszkania. W dużych aglomeracjach miejskich nie ma problemu z dotarciem ani do informacji ani do wypożyczalni np. sprzętu rehabilitacyjnego czy uzyskania różnych form pomocy dla osoby z niepełnosprawnością i jej rodziny. Niepełnosprawni mieszkańcy małych miast i wsi mają do dyspozycji najczęściej tylko lekarza pierwszego kontaktu oraz pracowników samorządowych instytucji pomocowych (OPS, GOPS, PCPR) - dostęp do szczegółowych informacji o danym typie niepełnosprawności/ chorobie najczęściej jest przekazywany przez przedstawicieli tych instytucji.

Ważnym elementem procesów integracji jest aktywna współpraca instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych na rzecz osób z niepełnosprawnością. Szkoleniami dla urzędników, prawników czy lekarzy najczęściej zajmują się duże organizacje, które mogą np. pozyskać grant na takie działania. Na podstawie omawianych wyników badania ankietowego, nie można wnioskować, na ile doświadczenia organizacji-respondentów warunkowały odpowiedzi, które najczęściej przy usługach rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością, marginalizowały pracowników instytucji samorządowych, nauczycieli, lekarzy, prawników – przedstawicieli środowisk, które w małych społecznościach mają wpływ na kreowanie postaw.

Wnioski

Badanie ankietowe oraz przygotowane przez ekspertów przykładowe propozycje katalogu koszyka usług rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością, ujawniły trudności z definicją samego pojęcia „usługi”. „Przywiązanie” do bardzo szczegółowych opisów sytuacyjnych, stanowi przeszkodę w zbudowaniu uniwersalnych rozwiązań dla bardzo zróżnicowanej pod każdym względem grupy społecznej jaką są osoby niepełnosprawne.

Niski wskaźnik wypełnienia wszystkich modułów w ankiecie elektronicznej, można obok trudności technicznych, tłumaczyć pewną nieprzejrzystością wyodrębnionych przez ekspertów obszarów. W miejscach gdzie respondenci mogli w pytaniu otwartym wpisać propozycję usługi z zakresu rehabilitacji społecznej, często dawali wyraz niezrozumieniu idei 4 obszarów, które jak sugerowało część badanych można by zawęzić do dwóch.

Pierwszy moduł (tj. propozycje do 1 obszaru) wypełniło 75-ciu przedstawicieli zaproszonych do badania organizacji, propozycje charakteryzował wysoki poziom szczegółowości obok których znalazły się ciekawe rozwiązania o charakterze systemowym. Propozycją taką, która spełnia najbardziej kryteria definicji usługi społecznej, jest reaktywacja tzw. mieszkań chronionych, obecnie jest to martwy przepis, choć stanowią one alternatywę dla domów pomocy społecznej i są skutecznym sposobem na aktywizację społeczności lokalnej i budowania trwałych więzi społecznych ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością (jak pokazują doświadczenia innych państw). Kolejnym dobrym przykładem systemowego myślenia o usługach rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością są propozycje stworzenia uniwersalnego systemu doradztwa zawodowego w ramach Powiatowych Urzędów Pracy wspieranych przez NGO, które efektywniej mogą wesprzeć doradcę zawodowego PUP w pracy z osobą z danym typem niepełnosprawności poprzez specjalistyczną usługę asystencką dla doradcy zawodowego i jednocześnie osoby z niepełnosprawnością.

W pierwszym module w pytaniach otwartych, ponad połowa respondentów wyraźnie wskazywała na konieczność współpracy z przedstawicielami lokalnych struktur władzy, która zgodnie z ustawowymi obowiązkami dystrybuje środki na rzecz osób z niepełnosprawnością. Samorządy mogą albo samodzielnie realizować te zadania albo zlecić je organizacjom pozarządowym, które efektywniej mogą pomóc rodzinie i osobie z danym typem niepełnosprawności w jej środowisku rodzinnym i otoczeniu społecznym.

*Definicja usługi rehabilitacji społecznej zakłada ciągłość i dostępność, nie stanowi rozwiązania problemu a długofalową odpowiedź na problem.*²

Eksperti przygotowujący propozycje katalogu koszyka usług rehabilitacji społecznej, skupili się na bardzo szczegółowych propozycjach działań, które są charakterystyczne dla danego typu niepełnosprawności. Ponad połowa respondentów badania ankietowego również skupiła się na szczegółowym opisie takich usług czy wręcz działań na rzecz osób niepełnosprawnych np. organizacja i przygotowanie turnusów rehabilitacyjnych (odpowiedzi tego typu, stanowią prawie 60% w badanej grupie).

Stworzenie katalogu usług rehabilitacji społecznej ma odpowiadać na potrzeby osób z niepełnosprawnością, wspomagać ich w codziennym funkcjonowaniu, wspierać procesy integracji społecznej i zawodowej. Usamodzielnienie i „uspołecznienie” jest najważniejszą ideą usługi z zakresu rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnością. Organizacje pozarządowe działające na rzecz środowiska społeczności osób niepełnosprawnych, stanowią istotny element w procesie realizacji katalogu usług rehabilitacji społecznej są bowiem „pasmem transmisyjnym” między usługodawcą (państwo poprzez swoje agendy i instytucje celowe) a usługobiorcą. Ważne jest by przedstawiciele organizacji pozarządowych oddzielali definicję usługi rehabilitacji społecznej od form jej realizacji przez określone podmioty.

Projektodawcy powinni uwrażliwić ekspertów na tę zależność i wypracować w gronie ekspertów propozycje ogólnego katalogu usług rehabilitacji społecznej uzupełnionego o opis form realizacji z uwzględnieniem różnych typów niepełnosprawności. Katalog z suplementem powinien być poddany dyskusji w gronie organizacji działających w terenie na rzecz osób z niepełnosprawnością, uwagi NGO są istotne ze względu na doświadczenia z codziennej praktyki, które stanowią zawsze cenne uzupełnienie wiedzy teoretycznej.

dr Izabela Książkiewicz

Katedra Socjologii Ekonomicznej

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

² Usługą społeczną jest utrzymanie pełnej dostępności np. do miejsca parkingowego dla osoby niepełnosprawnej, a nie samo wyznaczenie takich miejsc. Dostępność to – odśnieżanie lub utrzymanie w porządku dojazdu do miejsca parkingowego, które będzie umożliwiało bezkolizyjne i komfortowe korzystanie z niego przez osobę z niepełnosprawnością.